

Recenze

ŠTĚDRŮŇ, B. – MATĚJKA, J. – NAVRÁTIL, J. – PROROK, V. a kol. (2020): **Právo a umělá inteligence**. Plzeň: Aleš Čeněk. 208 s. ISBN 978-80-7380-803-7.

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. vydává ekonomicky a prognosticky koncipovanou monografii. Vedoucí autorského kolektivu doc. RNDr. Bohumír Štědroň, CSc. s mnohaletými zkušenostmi jako pedagog na VŠE Praha, ČVUT i Katedře managementu FTVS UK vedl tým tvořený převážně zkušenými odborníky s mezinárodní praxí. V úvodní kapitole „Kde se vzalo právo a kam možná s využitím umělé inteligence směřuje“ advokát s mezinárodním záběrem JUDr. Jiří Navrátil analyzuje antropologii práva v nejobecnějších souvislostech.

Na tuto kapitolu logicky navazuje další kapitola „Právo a umělá inteligence – nová výzva právní regulaci nebo science fiction?“ doc. JUDr. Jana Matějky, Ph.D., vysokoškolského učitele a ředitele Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky. V kapitole uvádí: „Z pohledu práva a právní vědy je umělá inteligence poměrně nesnadno uchopitelná. Není to ale jenom kvůli její univerzální využitelnosti a širokému uplatnění. Tato technologie se vyznačuje několika charakteristikami, které jsou pro právo velkou výzvou. Intelligentní systémy totiž dokáží fungovat relativně nezávisle na člověku (tj. bez jeho dohledu), mají při svém rozhodování určitou míru autonomie, některé se dokáží vyvíjet v čase v závislosti na interakci s okolím, a u řady aplikací není možné s jistotou určit, proč systém učinil určité konkrétní rozhodnutí. V této souvislosti se

mluví o tzv. black-boxu, který vyvolává pochybnosti o tom, zda je možné spolehnout se na tyto systémy při řešení důležitých problémů.

Relativní nepředvídatelnost, a tedy snížená kontrola člověka nad těmito systémy je dalším z důvodů, proč právo začalo umělou inteligenci zkoumat.“ Dále uvádí: „Od roku 2016 množství odborné literatury zaměřené na právo a umělou inteligenci výrazně narostlo.

Mezi nejpoblárnější řešená témata patří zejména ochrana soukromí, ochrana duševního vlastnictví a odpovědnostní otázky. Toto období se vyznačuje velkou rozmanitostí výzkumných témat. Výrazněji se objevuje termín „strojové učení“ a literatura řeší celospolečenské otázky včetně etických problémů. K existujícím tématům se přidávají analýzy otázek soutěžního práva, marketingu či propojování umělé inteligence s technologií blockchain. Stále častěji se řeší problém vyvíjení systémů tak, aby byly v souladu s právem (tzv. compliance). Odborná literatura se snaží identifikovat hrozby a jejich potenciální řešení.

Ekonomicko-politologické aspekty zkoumané problematiky analyzuje v další kapitole „Politika, ideologie a právo: od ideologie k umělé inteligenci“ politolog a vysokoškolský pedagog doc. PhDr. Vladimír Prorok, CSc., autor řady politologických studií a politologických učebnic.

Střední část monografie je tvořena dvěma prognostickými kapitolami „Manažerská

politologie a reforma politického systému“ a „Umělá inteligence – minulost, současnost a budoucnost“. Autor koncipuje novou vědeckou disciplínu „manažerská politologie“ s predikčními vlastnostmi, která se liší od starších klasických politologických teorií a provádí komparaci s vývojem ekonomických disciplín a logiky.

Další kapitola „Umělá inteligence – minulost, současnost a budoucnost“ analyzuje trajektorii vývoje již půl století staré disciplíny umělá inteligence a budoucí scénáře jejího vývoje včetně ekonomických důsledků. Kapitola ukazuje, že další vývoj umělé inteligence povede k podstatné transformaci současného legislativního, ekonomického a politického systému a integraci biosféry do ekonomického a politického systému. Další ekonomicky orientovaná kapitola se jmenuje „Evropská unie a její přístup k umělé inteligenci“ a zabývá se Evropským parlamentem a komisí a jejich aktivitami v oblasti AI a rovněž příslušnými expertními skupinami: „Evropská unie považuje technologii umělé inteligence jako jednu z klíčových oblastí, které je a bude třeba věnovat náležitou pozornost. Ve své politické agendě na roky 2019 – 2024 předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová prohlásila, že během prvních sto dní v úřadu komisařky představí novou legislativu, která bude obsahovat koordinovaný evropský přístup k AI. V této oblasti se objevuje velké množství problémů a otázek, které bude třeba do budoucna řešit tak, aby EU dostála svému cíli využít AI k maximálnímu prospěchu svých občanů. Lze předpokládat, že v souvislosti s inteligentním zpracováním dat vyvstanou nové a nepředpokládané

výzvy. Stávající legislativu bude nutno nově interpretovat tak, aby subjekty měly dostatečnou právní jistotu. Základní lidská práva se budou dostávat do nových konfliktů, které bude třeba posuzovat pomocí testu proporcionality. Největší výzvou však budou otázky, které nás již v blízké budoucnosti donutí se zamyslet nad žebříčkem našich hodnot.“

Závěrečná prognosticky orientovaná kapitola zkoumá právní a ekonomické aspekty provozu autonomních vozidel se zaměřením na osobu řidiče a reaguje na nejnovější technologické trendy. Tato kapitola se rovněž zabývá právními aspekty spojenými s provozem autonomních vozidel, která nejsou plně autonomní, ale o kterých řidič bude muset v určitém okamžiku převzít nad vozidlem kontrolu. Kapitola se zaměřuje zejména na pojem řidič ve vozidle s nižším stupněm autonomie a jeho povinnosti podle předpisů upravujících pravidla provozu na pozemních komunikacích. Dále je v této kapitole analyzovaná odpovědnost řidiče a dalších osob, a to nejen odpovědnost občansko-právní, ale i správně a trestněprávní.

V souvislosti s autonomními vozidly bývá hodně diskutované téma občansko-právní odpovědnost za škodu způsobenou provozem plně autonomního vozidla. Odpovědnost však není jediným právním problémem, který bude nutné v souvislosti s provozem autonomních vozidel vyřešit. Aby bylo autonomní řízení v praxi možné, bude muset dojít k revizi veřejno-právních předpisů regulujících provoz na pozemních komunikacích, které ukládají povinnosti řidičům, přičemž porušení povinností je ekonomicky sankcionováno jako přestupek. V případě autonomních

vozidel je třeba vyřešit, kdo bude adresátem povinností a kdo bude za jejich porušení odpovědný popř. ekonomicky postižen.

Monografie obsahuje mnoho nových poznatků a informací (např. prognózy ekonomického vývoje), a proto ji lze doporučit nejen posluchačům vysokých

škol, ale i vrcholovým manažerům v průmyslu a politikům. Lze doporučit rovněž její vydání v anglickém jazyce pro zahraniční univerzity, popřípadě pro zahraniční studenty českých univerzit v rámci mezinárodních programů (například ERASMUS).

Otto Dostál
Masarykova univerzita

Otto Dostál
Vysoké učení technické v Brně

DOI: <https://doi.org/10.31577/ekoncas.2020.08.06>